

Novinky zahraniční knihovnické literatury

20. BERRY, John

The Valley Library Oregon State University [Knihovna Státní oregonské univerzity] / John Berry

In: Libr. J. - [New York]. - 0363-0277. - 124, č. 11 (1999), s. 38-41.

Rozhovor s pracovnící univerzitní knihovny K. Butcherovou, která byla vyznamenána titulem „Knihovník státu Oregon roku 1998“. Rekonstruovaná a rozšířená budova Valley Library Oregon State University umožňuje realizovat program informačních služeb určených nejen univerzitě, ale i široké veřejnosti ve spolupráci s okresní (county) veřejnou knihovnou. Společnými akcemi pomáhají školním dětem, aby zlepšily svůj prospěch, naučily se využívat knihovnu a zvykly si i na prostředí vysoké školy. Jinou aktivitou jsou služby místním obchodním organizacím, jejichž informační požadavky má na starosti knihovník pro ekonomický rozvoj. K. Butcherová hovoří také o pomoci jiným knihovnám, např. školením knihovníků ve funkci informátora, umožněním přístupu menším školním a veřejným knihovnám ve venkovských oblastech k internetu a o vstřícných službách studentům univerzity, ať jde o prodlouženou otevírací dobu v období zkoušek nebo odbornou pomoc při využívání informačních technologií.

21. CADY, Susan A.

Insuring the Academic Library Collection [Pojištění knihovnických fondů vědeckých knihoven] / Susan A. Cady

In: J. Acad. Librarianship. - [Stamford]. - 0099-1333. - 25, č. 3 (1999), s. 211-215. Lit. 7.

Během posledních let byla řada významných amerických knihoven postižena velkými neštěstími. Šlo například o požár veřejné knihovny v Los Angeles, zemětřesení v Northridge v Kalifornii, povodeň ve Fort Collins, která zasáhla Morganovu knihovnu na Colorado State University, a zcela nedávno o postižení veřejné knihovny v Bostonu vodou. Tyto události obrátily pozornost k pojištění fondů, které patří k důležitým aspektům ochrany knihovnických fondů. Pojišťovny určují míru pojištění podle prostředí, v němž se budova knihovny nachází, a podle odhadu nákladů na náhradu zničených fondů. Při pojištění se klade důraz na pojištění základní, kmenové sbírky knihovny, nikoli specifických sbírek, které mají odlišné požadavky na ochranu. Při stanovení hodnoty sbírek se musí brát v úvahu náklady na jejich zpracování. Článek je doplněn tabulkou výpočtu hodnoty náhrady na knihovní jednotku monografie, vázaného periodika, videokazety, mikrofilmu. Stejně lze propočítat náklady na náhradu dalších médií. Aby bylo možno popisovanou metodu výpočtu pojištění zevšeobecnit, bylo by třeba provést další průzkum v knihovnách s různou velikostí knihovnických fondů.

22. CARR, Reg

The Bodleian Library : Maintaining Excellence into the New Millennium [Bodleiana chce udržet výjimečnou kvalitu činnosti i v novém tisíciletí] / Reg Carr

In: Alexandria. - [London]. - 0955-7490. - 11, č. 2 (1999), s. 123-134. Lit., příl.

„Bibliotheca Bodleiana“ Oxfordské univerzity je zde představena svou slavnou i pohnutou historií od 20. let 14. století přes zlatou éru Sira Thomase Bodleye (1545-1613) po naši současnost. S vědomím památkové hodnoty nejen fondů, ale i vnitřních prostor a architektury budov probíhá dlouholetá rekonstrukce a modernizace knihovny tak, aby vyhovovala požadavkům statisíců uživatelů klasických tištěných i elektronických médií: rozsáhlá konverze katalogizačních záznamů, vydání katalogů na CD-ROM, souborný elektronický katalog fondů všech knihoven Oxfordské univerzity, převod záznamů zvláštních fondů, hudebnin, map, vzácných tisků aj. do elektronické podoby, digitalizace periodik. Informace o modernizaci fondů a čtenářského provozu knihovny je podrobná, právě tak jako výklad nové organizační struktury, která představuje integrovaný systém knihovnických služeb všech 22 knihoven Oxfordu (autor stati je jeho ředitelem). Přiložena schémata dosavadní a nové organizační struktury, tabulka se základními statistickými daty a chronologický přehled vývoje Bodleiany.

23. CYPKIN, D.O.

Laboratorija kodikologičeskich issledovanij i naučno-techničeskoj ekspertizy dokumentov otdela rukopisej RNB [Laboratoř kodikologického výzkumu a vědeckotechnických expertiz dokumentů při oddělení rukopisů Ruské národní knihovny] / D.O. Cypkin

In: Inform. Bjul. Ross. Bibl. Assoc. - [Sankt-Peterburg]. - č. 12 (1998), s. 193-199.

V roce 1995, po dvouletém přípravném období, začala pracovat v rámci oddělení rukopisů Ruské národní knihovny v Petrohradu (RNB) laboratoř kodikologického výzkumu a vědeckotechnických expertiz dokumentů. Její činnost se rozvíjí ve dvou směrech: provádění kodikologického výzkumu a popisu rozsáhlých celků rukopisů, vědeckotechnická expertiza jednotlivých rukopisných kodexů, dokumentů i tištěných publikací z fondů RNB. V kodikologicky zaměřeném výzkumu jde o vypracování optimální technologie hromadného průzkumu dokumentů s využitím nejnovějších technologií (s cílem vytvořit databázi kodikologických informací) a o vytvoření jeho metodiky s využitím jak tradičních kodikologických, paleografických a filigranologických metod průzkumu rukopisů, tak metod vypracovaných v kriminalistice, v restaurátorském výzkumu, archeologii, při expertizách uměleckých děl atd. Autor uvádí některé konkrétní směry činnosti uvedeného pracoviště: metodika komplexní analýzy středověkých vazeb s využitím optoelektronických prostředků, metodika komplexní analýzy rukopisů a inkoustů staroruských listin a knih 16. a 17. století s využitím metod spektrální analýzy a kriminologických metod, metodika popisu, analýzy a atribuce evropského ručního papíru, metody optoelektronického srovnávání a rekonstrukce filigránů atd. Důležitou činností laboratoře je vytváření samotných nástrojů kodikologických analýz a programových prostředků, z nichž podrobněji autor popisuje komplex nazvaný „Univerzální kodikologické pracoviště“ a programový balík „Manuscript“ (MANUSCRIPT dlja bibliotek, archivov i muzejev 1.0).

24. DALE, Peter W.

CoBRA+ : a Review, with a Look to the Future [CoBRA+ : přehled s výhledem do budoucna] / Peter W. Dale
In: Alexandria. - [London]. - 0955-7490. - 11, č. 3 (1999), s. 161-166. Lit. 11.

CoBRA a CoBRA+ byly společné programy výzkumných projektů a předvýzkumů provedených v průběhu 90. let a směřujících k odstranění bariér ohrožujících výměnu bibliografických záznamů mezi evropskými zeměmi. Jejich cílem bylo zpracování norem a dalších metod umožňujících vzájemnou výměnu dat mezi různými lokálními formáty MARC. Národním knihovnám by se tím též umožnilo sdílení zdrojů na evropské úrovni prostřednictvím optimalizace používání počítačových sítí a dalších prostředků informační techniky a společné zkoumání způsobů, jak se vyrovnat s rychlým rozvojem elektronických publikací. Stručně jsou charakterizovány dílčí projekty AUTHOR (vzájemná výměna národních souborů jmenných autorit), NEDLIB (propojení evropských depozitních knihoven včetně zkoumání modelů depozitního systému pro elektronické publikace), BIBLINK (řešení vztahu mezi národními bibliografickými agenturami a elektronickými vydavateli a vytváření autoritních bibliografických informací o elektronických publikacích). Finanční zdroje Evropské unie, která programy CoBRA a CoBRA+ podporuje, byly vyčerpány počátkem roku 1999, ale partnerské knihovny se dohodly, že tato iniciativa bude pokračovat. Nová „CoBRA Task Force“ bude zkoumat další potenciální oblasti studia. Pokud nebude splňovat kritéria pro financování Evropskou unií, budou se hledat alternativní zdroje financování. Dosavadní výsledky projektů CoBRA a CoBRA+ jsou pozoruhodné, stejně jako duch spolupráce mezi národními knihovnami, k jehož rozvoji přispěly.

25. DEMPSEY, Lorcan - RUSSELL, Rosemary - MURRAY, Robin

The Emergence of Distributed Library Services : A European Perspective [Vznik distribuovaných knihovních služeb z evropské perspektivy] / Lorcan Dempsey, Rosemary Russell, Robin Murray
In: JASIS. - [New York]. - 0002-8231. - č. 10 (1998), s. 942-951. Lit., pozn.

Článek poskytuje rámec k úvahám o distribuovaných službách knihoven a uvádí některé evropské aktivity vyvíjené v tomto směru v 90. letech a financované v rámci projektu Evropské unie Telematics Application Programme: SOCKER, SR-Target/PARAGON, EURILIA, ARCA (Access to Remote Catalogs), EUROPAGATE, Case Library (Znavigátor), ONE (OPAC Network in Europe), UNiVerse, CaseLibrary, DBV-OSI II. Velká pozornost je věnována protokolu Z39.50. Zatím jsou služby limitovány stavem automatizace knihoven. Činnosti nebo funkce byly automatizovány samostatně, v systému stále existují několikery hranice, přes něž data nemohou plynout (a např. vyhledání dokumentu často vyžaduje použití několika rešeršních systémů). Systémová integrace je zde jen díky lidskému úsilí. I když aplikace mohou být „na síti“, stále jsou propojeny pouze předběžně - stále zůstávají funkčně izolovanými ostrovy. Přitom funkce by se měly integrovat tak, aby umožňovaly automatizaci úplných procesů. Měli bychom se dostat k nějakému společně řízenému rámci, který umožňuje výběr, organizaci a provedení distribuovaných služeb s předvídatelnými postupy a s dosti vysokou úrovní „vzájemného propojení“, aby se redukovalo přetěžování uživatelů i zaměstnanců několikrát opakovanými odbornými činnostmi před dosažením výsledku. Příklad směru, jímž by se měly služby vydat, poskytují iniciativy experimentálně zaváděné ve Velké Británii.

26. DERGILEVA, Tat'jana Vladislavovna

Informacionno-bibliotečnaja sistema Rossijskoj akademii nauk : Istorija i sovremennost' [Knihovní a informační systém Ruské akademie věd : dějiny a současnost] / Tat'jana Vladislavovna Dergileva
In: Nauč. Techn. Bibl. - [Moskva]. - 0130-9765. - č. 7 (1999), s. 31-46. Lit. 14.

Vývoj Ruské akademie věd (RAN) je spojen se vznikem a rozvojem vůbec prvního centralizovaného systému knihoven na světě, a to již na počátku 19. století. Dnes knihovní a informační systém RAN představují dva infor-

mační ústavy (INION - Ústav pro vědecké informace ze společenských věd a VINITI - Všeruský ústav vědeckých a technických informací) a šest rozsáhlých, v různé míře centralizovaných systémů či sítí knihoven: celkem 350 knihoven s 63 miliony dokumentů, které se nacházejí po celém Rusku - od Petrohradu až po Dálný východ. Autorka stručně rekapituluje dějiny RAN, představuje jednotlivé informační a knihovní sítě, jejich fondy, další ukazatele o činnosti, úkoly, produkty. Především jde o petrohradskou (BAN) a moskevskou síť Knihovny Akademie věd, síť knihovny pro přírodní vědy (BEN), již zmíněné ústavy INION a VINITI, síť vědeckotechnické knihovny Sibiřského oddělení Ruské akademie věd (GPNTB SO RAN), síť Dálnévýchodního a Uralského oddělení (DVO RAN, UrO RAN). Autorka zdůrazňuje význam RAN pro vývoj ruské vědy v minulosti, ale i v současnosti, kdy knihovny prokazují obdivuhodnou adaptabilitu ve svízelných finančních podmínkách (rozpočet na vědu činil v Rusku v roce 1998 pouhých 4,8 % oproti roku 1990). Přínosem článku je také stručná definice pojmů jako systém - síť, částečná - úplná centralizace knihoven a zformulování obecných rysů a zvláštností, jimiž se knihovny RAN odlišují od knihoven jiných systémů.

27. ECSEDY, Judit

Desať roků výzkumu dějin knihy v Maďarsku [Deset let výzkumu dějin knihy v Maďarsku] / Judit Ecsedy
In: Kniž. Inform. - [Martin]. - 1210-096X. - 31, č. 12 (1999), s. 463-468.

Přehled výzkumných a publikačních aktivit vyvíjených v posledních deseti letech v maďarských knihovnách (včetně Státní Széchényiho knihovny, kde pracuje autorka) na poli dějin maďarské knihy - s upozorněním na přesahy a provázanost s dějinami knihtisku a knihoven na Slovensku. Jde především o výzkum dějin knihy; autorka podrobně popisuje výstupy retrospektivní bibliografie hungarik, katalog rukopisů církevních knihoven v Maďarsku, katalogy starých tisků 16. století (za průkopnickou práci označuje zveřejnění záznamů 15 000 zahraničních tisků 16. století v Széchényiho knihovně). Další oblastí je publikování pramenů k dějinám knihy a četby, kde významnou aktivitu vyvíjí Univerzita Józsefa Attily v Segedíně. Mnohé její publikace se týkají i slovenských reálií - např. monografie o knižní kultuře v Levoči, ve slovenských hornických městech, mezi seznamy knih jezuitských knihoven figuruje i Trnava a Bratislava atd. V oblasti dějin knihtisku se v poslední době intenzivně pracovalo na výzkumu použitých typů písma. Vyšly např. dějiny a rekonstrukce tiskárny v Oradei (1610-1622) a v Košicích (Fischer-Fest - zde se podařilo dokázat bardějovský původ této jezuitské tiskárny). Knerovo Muzeum typografie v Gyomu, které již od roku 1982 publikuje vzorníky typů písma a typografických ozdob, vydalo např. vzorník univerzitní tiskárny v Trnavě z roku 1773 - autorka tento vzorník označuje za jeden z nejkrásnějších tisků 18. století. Pokračuje vydávání faksimilií hungarik, mezi nimiž jsou též dokumenty bratislavského nebo trnavského původu. Bylo zpracováno významné souborné dílo Dějiny knižního obchodu v Uhersku, pětijazyčný slovník z oblasti restaurování papíru atd. Autorka však připomíná i „bílé místa“ - oblasti, jimž se nevěnuje dostatečná pozornost nebo jejichž zpracování se zpomalilo či pozastavilo z důvodu nedostatku finančních prostředků (maďarská retrospektivní bibliografie 1801-1860, souhrnné dějiny knihtisku v Maďarsku, dějiny knižní ilustrace, bibliofilie, exlibris, období osvícenství v knižním obchodě atd.).

28. FROHß, Waltraud - LEUTEMANN, Christian - WALTHER, Bärbel

Sonderweg im Freistaat : Das Sächsische Kulturraumgesetz und die Bibliotheksförderung [Osobitá cesta ve Svobodném státě Sasko: saský zákon o kulturních územích a rozvoj knihoven] / Waltraud Frohß, Christian Leutemann, Bärbel Walther

In: Buch Bibl. - [Bad Honnef]. - 0340-0301. - 51, č. 4 (1999), s. 228-229.

Informace o obsahu a účelu zákona přijatého zemskou správou německé spolkové země Sasko v lednu 1995 na dobu deseti let. V tradičně vysoce kulturní zemi vytvořil zákon osm venkovských a tři městská kulturní území se speciálním programem rozvoje a financováním osmi oblastí kultury. Autoři si všímají hlavně postavení veřejných knihoven z hlediska tohoto zákona, problémů jejich řízení a financování ze strany obcí a rozdílů ve vývoji a modernizaci knihoven v různých kulturních územích.

29. GRAF, Angela

Ist die Öffentliche Bibliothek noch zeitgemäß? : Überlegungen anlässlich eines Jubiläums [Je veřejná knihovna ještě aktuální? : úvahy nad jedním výročím] / Angela Graf

In: Buch. Bibl. - [Bad Honnef]. - 0340-0301. - 51, č. 7-8 (1999), s. 489-491. Lit. 11.

U příležitosti stého výročí založení veřejných knihoven v městských čtvrtích Hamburku (Bücherhallen Hamburg) připomíná autorka okolnosti jejich vzniku a cíle, které tehdy sledovaly, tj. především přiblížit knihu dělnickým rodinám a chudým vrstvám. Článek má silný kritický tón v reakci na skutečnost, že sociálnědemokratické vedení města ubírá stále víc z rozpočtu na kulturu, především na veřejné knihovny, a to do té míry, že třináct z nich, včetně té nejstarší a několika v dělnických čtvrtích, bylo před dvěma roky zavřeno. Autorka komentuje názory ředitelky hamburských veřejných knihoven a materiál k jejich rozvoji do roku 2020. Kritizuje pasáže týkající se řešení situace vzniklé nedostatkem finančních prostředků a vyvozuje, že dojde k dalšímu prohlubování propasti mezi těmi, kdo budou mít přístup ke knize, k vědění, a těmi, kterým bude využívání knihoven znemožněno z důvodu sociálního postavení.

30. GRIFFITHS, José-Marie
Why a Web is not a Library [Proč není web knihovnou] / José-Marie Griffiths
In: FID Rev. - [Haag]. - 1389-8450. - 1, č. 1 (1999), s. 13-20. Lit. 17.
Článek pojednává o informačních zdrojích na internetu, přesněji na WWW, ve vztahu ke knihovnám a knihovníkům. Web je široce dostupný, ale problém je, že není knihovnou. Především postrádá standardy a ověřování, prakticky nemá katalog. Vyhledávací nástroje jsou často založeny víc na analýze frekvence slov než na obsahu informace. Klasická role knihovny (uchovávání a zpřístupňování) se bude působením webu měnit. Jedná se např. o zpřístupňování dokumentů, které nejsou fyzicky uloženy v knihovně, problematiku metadat, ochranu fondů včetně metadat a nástrojů k jejich zpřístupnění, množství služeb týkajících se vyhledávání a navigace, vyřizování dotazů, školení apod. Obdobně se mění role knihovníka - z budovatele fondů na hledače informací, z katalogizátora na tvůrce metadat, z referenčního knihovníka na analyzátor informací. Ve 21. století bude každý potřebovat zručnost ve vyhledávání informací a nebude to výhradní úkol knihoven a vysokoškoláků. V závěru autorka cituje modelový scénář pro pohled do budoucnosti vytvořený Lawrence Wilkinsonem.
31. HAYNES, David
Electronic Publications : an Agenda for National Libraries and Publishers [Elektronické publikace : agenda pro národní knihovny a vydavatele] / David Haynes
In: Alexandria. - [London]. - 0955-7490. - 11, č. 3 (1999), s. 167-179. Lit. 7, příl.
Popisují se metodologie a výsledky dotazníkového průzkumu evropských národních knihoven a vydavatelů elektronických publikací. Průzkum měl za cíl určit nejdůležitější problémy týkající se archivování elektronických publikací. Cílem celého projektu bylo shodnout se v tom, jakým směrem by se měly ubírat další diskuse mezi národními knihovnami a vydavateli. Dotazníkovému průzkumu předcházely konzultace se členy Společného výboru Federace evropských vydavatelů (Joint Committee of the Federation of European Publishers - FEP) a Konference ředitelů evropských národních knihoven (Conference of European National Librarians - CENL). Obě skupiny se shodly na následujících třech hlavních okruzích problémů: autorské právo, podmínky dostupnosti (včetně způsobu plateb) a metadata. Bylo doporučeno, aby se „podmínky dostupnosti“ staly prioritou pro budoucí diskusi. Zbývajících dvěma okruhy se již zabývá Evropský parlament a normalizační orgány. V rámci „podmínek dostupnosti“ byly řešeny problémy týkající se toho, kdo by měl mít přístup k archivním elektronickým materiálům, do jaké šíře by měly být dostupné a kolika uživatelům současně by měl být umožněn přístup k nim. Zkoumaly se i další otázky, jako např. problém importu dat. Bylo dosaženo shody v tom, že národní knihovny by měly být hlavními depozitáři elektronických publikací (ty by se podle názoru národních knihoven měly získávat povinným výtiskem, podle názoru vydavatelů na základě licencí). Shody bylo dosaženo také v tom, že by též měly být archivovány offline publikace jako CD-ROM a diskety. Naopak nebylo dosaženo shody v otázce webovských stránek. V příloze je uveden dotazník a soupis respondentů (20 vydavatelů elektronických publikací a 20 národních knihoven včetně Národní knihovny ČR).
32. KURONEN, Timo - PEKKARINEN, Päivi
Ranganathan revisited : a review article [Setkání s Ranganathanem, přehledně a s dodatkem] / Timo Kuronen, Päivi Pekkarinen
In: J. Libr. Inform. Sci. - [London]. - 0961-0006. - 31, č. 1 (1999), s. 45-48. Lit.
Dva finští autoři připomínají dílo známého teoretika knihovnictví S. R. Ranganathana. Jeho „colon classification“ (dvojtečková klasifikace) založená na teorii fasetové analýzy podle nich přišla příliš brzy a může se plně uplatnit až nyní, v době elektroniky a umělé inteligence. Stručně anotují analytickou práci o Ranganathanovi, kterou vydal M. P. Satija v roce 1992 (Ranganathan and the Method of Science, New Delhi : Aditya Prakashan) a v níž přibližuje jeho dílo západnímu pojetí knihovnictví. Autoři článku se soustředí na pět zákonů knihovnictví, které Ranganathana proslavily, a charakterizují je z pohledu informační společnosti, obdobně jako Satija ve zmíněné publikaci. Éra globálních informačních sítí umožňuje každému čtenáři vytvoření vlastní virtuální knihovny a přístup k informacím z celého světa. Právo občanů na svobodu projevu je dnes prakticky realizovatelné díky možnosti šíření informací internetem. Takto autoři vysvětlují dva zákony, jimiž doplňují pět zákonů Ranganathanových: „Každý čtenář svou knihovnu“ a „Každý autor svůj příspěvek knihovně“.
33. LAUG, Ute Maria
Biblio 3 : Beispiel einer internationalen bibliothekarischen Kooperation im Rahmen der Staatlichen Oberrhein-konferenz [Biblio 3 : příklad mezinárodní knihovnické spolupráce v rámci Státní konference Horního Porýní] / Ute Maria Laug
In: Bibl. Forsch. Prax. - [München]. - 0341-4183. - 22, č. 3 (1998), s. 332-336. Lit. 27.
Článek informuje o vzniku, organizaci, úkolech, projektech a výhledech „Biblio 3“ - dohody o spolupráci knihoven a knihovnických institucí v hraničním regionu tří zemí (Dreiländereck), tj. Francie, Švýcarska a německé

spolkové země Bádensko-Württembersko. Dohoda vznikla v rámci pracovní skupiny pro kulturu politického grémia „Státní konference Horního Porýní“, které vzniklo v roce 1992 ze zástupců zmíněných tří zemí za účelem spolupráce v řadě odvětví. Jsou popsány tři projekty, které zahájily činnost Biblio 3. Prvním bylo vydání adresáře knihoven daného regionu s informacemi o jejich službách a fondech. Druhý projekt - studium jazyka sousední země - byl koncipován jako široká spolupráce škol a knihoven, jeho realizace se však opožďuje vinou německých a francouzských školských orgánů a zkrácením finanční dotace na resort vzdělávání v německé spolkové zemi. Třetím projektem byly mezinárodní konference ke společným otázkám knihovnictví. Jsou popsány přípravy vzniku tzv. regiotéky - knihovny, která shromažďuje a zpřístupňuje všechny materiály daného regionu. První regiotéka byla otevřena v Lörrachu, pak další ve Freiburgu. Připravuje se projekt online regiotéky, která umožní přístup k databázím institucí různých odvětví v Horním Porýní.

34. LEISTNER, Steffi

Bibliotheksneubau der Westsächsischen Hochschule Zwickau - zeitgemäße Architektur zwischen Ästhetik und Funktionalität [Novostavba knihovny Západosaské vysoké školy ve Zwickau - moderní architektura v souladu s estetikou a funkcí] / Steffi Leistner

In: ABI-Technik. - [Frankfurt a. M.]. - 0720-6763. - 19, č. 3 (1999), s. 256-258, 260-261.

Ředitelka knihovny Západosaské vysoké školy ve Zwickau popisuje novou budovu knihovny u příležitosti prvního výročí jejího otevření a udělení ceny za vynikající architekturu stavby v centru města. Zmiňuje se o výhodné poloze knihovny vzhledem k vysokoškolskému areálu i přístupu veřejnosti, slovem i obrazem seznamuje s interiérem čtyřpatrové budovy, jejímž hlavním stavebním materiálem je sklo, dále s výpůjčním protokolem a několika studovny s 100 000 svazky ve volném výběru. Popisuje, jak byl do středu stavby zabudován vnitřní dvůr s živou zelení. Popis je doplněn informací o technickém vybavení, vlivu barevnosti na estetické působení prostředí a na využívání knihovny. Připojeny jsou půdorysy jednotlivých podlaží budovy.

35. LIANGZHI, Yu - DEMPSEY, Lorcan - ORMES, Sarah

Community networking : development, potentials and implications for public libraries [Počítačová síť pro veřejnost : vývoj, možnosti a důsledky pro veřejné knihovny] / Yu Liangzhi, Lorcan Dempsey, Sarah Ormes

In: J. Libr. Inform. Sci. - [London]. - 0961-0006. - 31, č. 2 (1999), s. 71-83. Lit.

V článku je popsán výzkum zaměřený na podstatu počítačových sítí určených veřejnosti (komunitních sítí) a na to, jakým způsobem jsou budovány. Cílem bylo podat veřejným knihovnám i řídicím orgánům přehled o budoucích trendech v oblasti informačních služeb veřejnosti. Výzkum měl formu analýzy rozsáhlého souboru literatury (její přehled je k článku přiložen) z let 1992-1997 a webovských stránek určených veřejnosti, které byly náhodně vybrány z Community Online Forum (např. Birmingham ASSIST, Croydon Online, Kington Connected Community, Liverpool City Council's Web a další - jejich adresy jsou též uvedeny v příloze). V následující fázi výzkumu byly uskutečněny rozhovory s řadou knihovníků týkající se toho, jak oni sami chápou použití počítačových sítí v informačních službách veřejných knihoven. Tyto rozhovory potvrdily v mnoha bodech předchozí průzkum literatury, odhalily další relevantní literaturu nebo naopak vedly k přehodnocení informací získaných z literatury. Diskutovanými tématy byly: pojetí počítačových sítí určených veřejnosti; rozvoj těchto sítí ve Spojených státech a ve Spojeném království; britské veřejné počítačové sítě využívající neinternetovských technik; sítě na WWW a intranetech ve Spojeném království; úloha veřejných sítí v komunikaci a vzdělávání; veřejné sítě jako prostředek podpory participace veřejnosti na rozhodování prostřednictvím elektronické pošty, diskusních skupin, hlasování online a širšího přístupu k legislativě a k vládním informacím. Dochází se k závěru, že počítačové služby umožňují interakci sociálních skupin, které by spolu jinak nepřišly do styku, poskytují dříve nedostupné služby a mohly by též vést k novému způsobu dělby práce v knihovnách (např. při poskytování dokumentů).

36. MARSHALL, Vanessa

The National Preservation Office : Raising Preservation Awareness in the UK Now - Planning for the Future of our Past [Národní úřad pro ochranu fondů : zvyšování povědomí o významu ochrany fondů ve Spojeném království v současné době - plánování pro budoucnost naší minulosti] / Vanessa Marshall

In: Alexandria. - [London]. - 0955-7490. - 11, č. 3 (1999), s. 191-201. Lit. 22.

Národní úřad pro ochranu fondů (National Preservation Office - NPO) byl zřízen v Britské knihovně v roce 1984. Má za úkol koordinovat národní strategii ochrany fondů, poskytovat informační služby, pořádat školení a kurzy a koordinovat a iniciovat výzkum v tomto oboru. Tyto cíle uskutečňuje prostřednictvím programu seminářů, konferencí, školení i vydáváním odborného časopisu. NPO spolupracuje nejen s knihovníky, ale i s archiváři, konzervátory, odborníky na digitální konverzi dat a s vládními agenturami, aby zvýšil povědomí veřejnosti o ochraně fondů, která je nezbytná pro zajištění trvalé dostupnosti knihovních a archivních materiálů ve Spojeném království a

Irsku. V čele NPO stojí řídicí výbor složený z hlavních sponzorů NPO. Jeho dalšími orgány jsou Preservations Administrator Panel, který zpracovává strategii ochrany fondů, dále Committee on Preservation Surrogates a Digital Archiving Working Group zabývající se digitální konverzí. Jsou zmíněny v současné době řešené významné výzkumné projekty zaměřené na problém vlhkosti budov a na ochranu digitalizovaných materiálů. Uveden plán NPO na léta 1999-2002.

37. Mežvedomstvennaja programma „Elektronnyje biblioteki Rossii“ [Meziresortní program „Elektronické knihovny Ruska“]
In: Nauč. techn. Bibl. - [Moskva]. - 0130-9765. - č. 7 (1999), s. 3-15.
Publikovaný text je důvodovou zprávou k návrhu meziresortního programu „Elektronické knihovny Ruska“ (Elektronnyje biblioteki Rossii - EBR). Byl zpracován skupinou odborníků z federálních ministerstev a úřadů v roce 1999 na základě zadání vlády Ruské federace a stručně tento program - jeho cíle, konkrétní úkoly a časový harmonogram - představuje. Základní ustanovení obsahují zdůvodnění vzrůstajícího významu informací pro vědecký, technický a kulturní pokrok, zdůrazněna je teze o informacích jako o jednom z nejvýznamnějších strategických zdrojů rozvoje státu. Systémy shromažďování, uchovávání a zpřístupňování informací se ve světě vyvinuly do úrovně distribuovaných elektronických knihoven. Rusko již má s budováním těchto knihoven zkušenosti, dosavadní výsledky však strádají nesystémovostí a absencí některých přístupů, zejména neřešením právních, organizačních a technologických problémů, neefektivním využíváním a roztržitostí finančních zdrojů. Na tato bílá místa a především pak na vytváření infrastruktury umožňující shromažďování, uchovávání a co nejširší a nejefektivnější využívání informačních zdrojů se zaměřuje předložený program EBR. Mezi jeho cíle patří také uchovávání originálních dokumentů, podpora ruských producentů informačních zdrojů a technologií, podpora ruštiny ve světové komunikaci informací atd. Program je rozvržen do pěti let. Hlavními účastníky jsou federální ministerstva vědy (koordinátor), kultury, školství, Ruská akademie věd, Rosarchiv, Rospatent, Státní výbor pro spoje, Státní výbor pro tisk a Ruský fond základního výzkumu. Časem se předpokládá vstup dalších partnerů.
38. MOSCOSO, Purificacion - MALO DE MOLINA, Teresa
And after automation, what? : Spanish libraries and the challenge of modernization [Automatizace, a co potom? : španělské knihovny a problém modernizace] / Purificacion Moscoso, Teresa Malo de Molina
In: J. Libr. Inform. Sci. - [London]. - 0961-0006. - 31, č. 2 (1999), s. 111-119. Pozn., lit.
Autorky analyzují příčiny zaostávání španělských knihoven za vyspělými západními státy v zavádění automatizovaných informačních systémů: ekonomické a politické důvody, nedostatečná kooperace a koordinace mezi knihovnami, nepřipravenost knihovníků. Jako začátek pozitivních změn hodnotí dohodu skupiny univerzitních knihoven o vzájemné spolupráci a vytvoření sítě státních veřejných knihoven s programem zpracování souborného katalogu 52 provinciálních knihoven. Modernizace Národní knihovny zůstává neřešena, což brzdí její vedoucí úlohu v systému knihoven. Problémem je přejímání některých postupů a systémů, které se uplatnily v západním knihovnictví v 70. letech, ale z dnešního hlediska nevyhovují. Druhá část statí obsahuje přehled, co je nutno změnit a uskutečnit v práci knihoven a postojích knihovníků, aby se otevřela cesta k plné modernizaci španělských knihoven. Je připojen bohatý soupis odborné literatury zahrnující řadu statí španělských autorů.
39. PRIFTIS, Athanasios - OPPENHEIM, Charles
Development of a National Information Policy in Greece [Vývoj národní informační politiky v Řecku] / Athanasios Priftis, Charles Oppenheim
In: Inform. Development. - [London]. - 0266-6669. - 15, č. 1 (1999), s. 32-43. Lit. 30.
Článek je uveden vysvětlením pojmů a obecnou definicí informační politiky. Seznamuje s předpoklady pro vytvoření informačního systému v Řecku: ekonomickými, politickými, legislativními (včetně copyrightu), knihovnickými (vznik národní sítě vědeckých knihoven v roce 1993). Informuje o činnosti institucí, které by měly mít hlavní roli v informační politice: Národního dokumentačního centra a Národního knižního centra, které mj. vydává řeckou národní bibliografii v tištěné a elektronické podobě. Hlavní část statí popisuje metodiku (včetně soupisu otázek a respondentů) a výsledky průzkumu provedeného v létě 1998 formou interview s 23 vedoucími pracovníky příslušných institucí a orgánů. Zjišťoval znalost problematiky národní informační politiky, názory na její význam, rozvoj a odpovědné instituce. Odpovědi jsou shrnuty do přehledu o chaotickém stavu informační politiky chápané pouze jako věc telekomunikací a informačních technologií a brzděné nekoordinovanou činností velkého počtu více či méně kompetentních organizací. Je připomenuta pomoc rozvoji informační politiky v Řecku ze strany Spojených států, Evropské unie a UNESCO, situace Řecka je srovnána s ostatními státy Evropské unie. V závěru je podrobný, věcný přehled úkolů, jejichž splnění je podmínkou úspěšného vývoje řecké národní informační politiky.

40. PROHL, Peter
Die Anfänge der Buchförderanlagen in Bibliotheksbauten des 19. und frühen 20. Jahrhunderts [První zařízení pro dopravu knih v budovách knihoven v 19. století a začátkem 20. století] / Peter Prohl
In: ABI-Technik. - [Frankfurt a. M.]. - 0720-6763. - 19, č. 3 (1999), s. 250, 252-255. Lit., pozn.
Článek k historii technického zařízení pro dopravu knih, objednávek a výpůjčních stvrzenek je uveden vysvětlením rozdílu mezi knihovnou v původním pojetí velké čítárny s volným přístupem ke knihám a knihovnou se skladištním systémem, tj. bez volného přístupu, která zároveň přinesla rozdělení budovy na trojí prostor: pro fondy, pro čtenáře a pro zaměstnance. Počínaje návrhem Leopolda della Santa, knihovníka ve Florencii, který je pokládán za teoretika skladištního systému veřejné knihovny, přes důmyslný, ale nikdy nerealizovaný návrh Léona de Laborde pro pařížskou Královskou knihovnu (nákladní výtahy v litinových sloupech) seznamuje autor názorně s přepravními mechanismy světových knihoven, jako byla či dosud je potrubní pošta, hlásná trouba (obojí mj. v Kongresové knihovně v 90. letech našeho století), dálnopis (Královská knihovna ve Stockholmu koncem 70. let), ručně řízené malé nákladní výtahy (Knihovna Britského muzea a pařížská Národní knihovna v polovině 19. století, dále řada německých knihoven). Na přelomu 19. a 20. století přechází většina knihoven k elektrickému zařízení, např. typu lanovky či pásového přepravníku. Závěrem autor ukazuje, jak přepravní technika ovlivnila architektonické řešení knižních skladišť, zejména v souvislosti s novostavbami a rekonstrukcemi knihoven v 1. polovině 20. století, a rovněž uložení svazků, např. v regálech s kolejovým obslužným zařízením.
41. SEAMAN, Scott - KRISMANN, Carol - HAMILTON, Fred
An Internal Equity Evaluation System Based on Merit Measures [Systém ověřování interní spravedlnosti založený na měření zásluh] / Scott Seaman, Carol Krismann, Fred Hamilton
In: Coll. Res. Libr. - [Chicago]. - 0010-0870. - 60, č. 1 (1999), s. 79-89. Lit. 17.
V článku je popisována statistická metoda výpočtu platové nespravedlnosti založená na míře produktivity. Platová nespravedlnost (ve smyslu různého platu za stejnou práci) má často souvislost s rasou, třídou, pohlavím, náboženskou příslušností nebo věkem a v USA jsou snahy řešit ji zákonem. Existuje řada studií o tom, jak tuto nespravedlnost zjišťovat, propočítat a jaké atributy jí přisoudit. Ve vysokoškolském prostředí, resp. ve vysokoškolských knihovnách se o tomto problému hovoří přes dvacet let a jeho řešení naráží na otázku, jakými měřítky hodnotit vědeckou práci (zde je souvislost se začleněním vysokoškolských knihovníků do kategorie vědeckopedagogických pracovníků). Knihovna Coloradské univerzity v Boulderu zpracovala metodu výpočtu platové nespravedlnosti - její vývoj autoři podrobně popisují. Podstatou metody je měření zásluh, které spočívá na třech složkách: profesní dokumentaci (boduje knihovnickou praxi, účast na výzkumu, publikační činnost, používá se hodnocení supervizorů, profesní životopisy apod.), každoročním hodnocení (vždy za poslední tři roky, čímž se vyrovnávají šance pracovníků s kratší praxí) a profesní zkušenosti. Výsledky se zpracovávají do tabulek, kde se porovnávají se současným platem atd. Možná platová nespravedlnost se pak projeví jako individuální odchylka od předpokládaného směru.
42. SMETHURST, Michael
The Consortium of European Research Libraries (CERL) [Konsorcium evropských vědeckých knihoven] / Michael Smethurst
In: Alexandria. - [London]. - 0955-7490. - 11, č. 3 (1999), s. 149-160. Lit. 2.
Sbírký tištěných knih ze staršího období knihtisku (1455-1830), tzv. prvotisky a staré tisky, uchovávané ve vědeckých knihovnách v Evropě jsou důležitou součástí evropského kulturního dědictví. Vědci používající tyto sbírky pro vědecké účely se v minulosti setkávali s potížemi při zjišťování místa uložení určitých textů a výtisků. Bylo to zejména kvůli omezením stávajících katalogů a odlišnostem v národních katalogizačních pravidlech. Rozvoj výpočetní techniky nyní umožňuje vytvoření efektivnějšího přístupu k těmto sbírkám prostřednictvím online katalogů, retrospektivní katalogizace a retrospektivních konverzních programů. Konsorcium evropských vědeckých knihoven (CERL) bylo založeno počátkem 90. let především proto, aby knihovnám umožnilo sdílet záznamy zpracované v rámci těchto programů a budovat databáze s lokací knih z uvedeného období, které se nacházejí v Evropě. CERL si klade za cíl předložit vědcům efektivní a hodnověrný nástroj umožňující snadný přístup k hledaným titulům včetně jejich lokace a také poskytovat záznamy knihovnám provádějícím retrospektivní katalogizaci. Článek rekapituluje vývoj, obsah činnosti, organizační strukturu i způsob financování CERL. V CERL je dnes zapojeno na 30 evropských vědeckých knihoven (včetně Národní knihovny ČR - pozn. red.), které spolupracují na budování databáze Hand Press Book (HPB). Jako výměnný formát používají UNIMARC, jako katalogizační standard ISBD(A). Spolupracují s programy Evropské unie (CoBRA, EROMM). Základem databáze HPB se stalo 525 000 záznamů z Bayerische Staatsbibliothek, k dalším přispěvatelům patří British Library (24 000 záznamů), Koninklijke Bibliotheek v Haagu (56 000 záznamů), Kongliga Biblioteket ve Stockholmu (50 000 záznamů) atd. V současné době je v databázi 750 000 záznamů a očekává se, že během následujících tří let jejich počet stoupne přinejmenším na 2 miliony záznamů.

43. TARAPANOFF, Kira
The knowledge society and the information professional : challenges and opportunities [Znalostní společnost a informační odborníci : problémy a možnosti] / Kira Tarapanoff
In: FID Rev. - [Haag]. - 1389-8450. - 1, č. 1 (1999), s. 28-36. Lit.
Tématem článku je informační a znalostní společnost (information and knowledge society) a příprava informačních pracovníků na ni. Autorka se zabývá charakteristikami a definicemi informační společnosti, úkoly státu, společenských institucí atd. v informační společnosti. Pro přípravu informačních pracovníků je důležité určit jejich nové role na novém trhu. Tradiční úkoly knihovníků (výběr, popis, výklad, šíření a uchovávání) nepřestanou existovat, ale dostanou nové formy. Je třeba zkoumat, které prvky informační společnosti ovlivňují roli informačních pracovníků (především globalizace, nové technicko-ekonomické paradigma, komunikace, nové kulturní a sociální hodnoty a nový světový pořádek). Autorka v textu odkazuje na řadu publikací a akcí, které se touto problematikou zabývají - často v kontextu Brazílie, kde sama působí, ale také např. v rámci UNESCO (World Information Report 1997-1998) a FID (materiály 49. kongresu FID, 1998).
44. TUCK, John
Performance and Measurement in Academic Research Libraries [Výkon a měření ve vysokoškolských knihovnách] / John Tuck
In: LIBER Quart. - [München]. - 1435-5205. - 8, č. 4 (1998), s. 389-400. Lit. 12.
Tématem článku je měření ve vysokoškolských knihovnách. Po úvodním shrnutí a zhodnocení dosavadní práce na tomto poli (opírajícím se o citáty z dalších prací) podává autor podrobnější zprávu o výzkumném projektu, jehož cílem bylo stanovit přiměřené množství ukazatelů výkonnosti. Projekt byl realizován na Cranfield University s finanční podporou Výzkumného a inovačního centra (Research and Innovation Centre) Britské knihovny a pod dohledem několika organizací, např. Standing Conference of National and University Libraries (SCONUL) a Consortium of University and Research Libraries (CURL). Výzkum stanovil konkrétní ukazatele (např. celkové výdaje knihovny na uživatele, procento, které z celkových výdajů tvoří výdaje na zaměstnance, počet výpůjček na jednoho uživatele, procento meziknihovních výpůjček z celkového počtu výpůjček, počet návštěvníků v knihovně v některém z daných dní, čas zaměstnanců strávený výchovou uživatelů a informačními službami týdně v průměru na uživatele apod.) a kontextové informace k těmto ukazatelům (počet/dílčích/knihoven, prostor, velikost fondu, celkové výdaje, počet studentů, procento postgraduálních studentů, procento dálkových studentů, počet akademických a vědeckých pracovníků). Dále autor uvádí řadu doporučení z oblasti služeb a spokojenosti uživatelů na základě zprávy skupiny pro ukazatele výkonu, která byla vytvořena na základě Folletovy zprávy z roku 1993 (materiál nazvaný „The Effective Academic Library“). Ty doplňuje informacemi o výzkumech, které byly provedeny v knihovnách Oxfordské univerzity.
45. UMSTÄTTER, Walther
Die Beziehung der Bibliothekswissenschaft zur Architektur [Vztah knihovnictví k architektuře] / Walther Umstätter
In: ABI-Technik. - [Frankfurt a.M.]. - 0720-6763. - 19, č. 3 (1999), s. 232, 234-236, 238, 241-242. Lit. 9.
Fakty a daty bohatě vybavený článek se zabývá otázkou, jak se knihovny různých typů vyrovnávají se stále rychleji narůstajícím množstvím publikací. Jsou to přestavby a novostavby především národních knihoven (Berlín, Frankfurt, Paříž, Londýn) takového rozsahu a objemu investičních a provozních nákladů, že jsou nazývány „dinosauři architektury“. Klasická budova, jejímž centrem byl katalog s rozlehlým čtenářským prostorem (Britské muzeum) ustupuje v polovině našeho století výškovým budovám s bočními křídly skladišť a v nejmladší době zcela jinak členěnému prostoru tzv. digitální či hybridní knihovny. Autor věnuje nejvíce pozornosti tomuto modernímu a perspektivnímu typu knihovny, porovnává náklady na digitalizaci fondů a náklady na údržbu a provoz volného výběru, knižních skladišť, případně kompaktního uložení svazků v depozitních knihovnách. Dokládá přednosti (úspora místa, financí, personálu) digitální knihovny několika příklady moderních vysokoškolských knihoven či tzv. multimediálních studijních center v USA a Anglii, mimo jiné srovnáním využití čítáren klasického typu a pracovních míst vybavených výpočetní technikou.
46. VAUGHAN, Misha W. - SCHWARTZ, Nancy
Jumpstarting the Information Design for a Community Network [Ostrý start: navrhování vhodných informací pro informační síť určenou veřejnosti] / Misha W. Vaughan, Nancy Schwartz
In: JASIS. - [New York]. - 0002-8231. - 50, č. 7 (1999), s. 588-597.
Je paradoxní, že počítačové síť a webovské stránky určené pro informování veřejnosti („community networks“) jsou zpravidla navrhovány počítačovými odborníky, nikoli těmi, komu jsou určeny. Popisuje se proces budování webovských stránek sítě HoosierNet Inc. Dva výzkumní pracovníci stanovili po studiu příslušné literatury jako nejvhodnější metodu dotazníkový průzkum cílové veřejnosti, která se měla vyjádřit k tomu, jak by si představova-

la obsah webovské stránky. Tématy byly mj. umění a zábava, obchod a finance, výchova a vzdělávání, pracovní příležitosti, zdravotnictví, knihovny, počasí, rekreace, sociální služby, turistika atd. Počítačovní odborníci, kteří tvořili webovskou stránku, tak získali poměrně přesnou představu o požadavcích uživatelů na její obsah. Zvolená metoda je použitelná i při budování jiných počítačových sítí určených veřejnosti, zvláště v podmínkách, kdy jsou k dispozici pouze omezené finanční zdroje.

47. VOGEL, Heidrun

Neue Teilzeitarbeitsformen : Vor- und Nachteile für den Bibliotheksbetrieb [Nové formy práce na částečný úvazek : výhody a nevýhody pro provoz knihoven] / Heidrun Vogel

In: Buch Bibl. - [Bad Honnef]. - 0340-0301. - 51, č. 4 (1999), s. 234-238. Lit. 22.

Autorka vysvětluje úvodem formy práce na částečný úvazek, jako je práce na dálku, rozdělení pracovních dní na práci doma a na pracovišti, pohyblivá pracovní doba, poloviční úvazek při postupném přechodu do důchodu atd. Popisuje provedení a výsledky rozhovorů s 19 pracovníky různého postavení v lidových a vědeckých knihovnách několika německých spolkových zemí. Z těchto rozhovorů jsou patrné přednosti i zápory tohoto způsobu práce, preferované především ženami. K záporům patří snížení kontaktů mezi pracovníky a horší informovanost o dlouhodobých projektech a vývoji knihovny, zvýšení výdajů na provoz telekomunikací a počítačů, ztížení kontroly kvality práce a využívání pracovní doby. V některých úsecích knihovních služeb jsou naopak pracovníci s částečným úvazkem vítáni; perspektivně lze očekávat zvyšování jejich podílu mezi zaměstnanci knihoven.

